

Адбыліся прэзідэнцкія выбары

9 верасня ў Рэспубліцы Беларусь адбыліся выбары Прэзідэнта краіны. Па папярэдніх падліках, перамаўчаю перамогу на выбарах атры-

маў Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка. За яго прагаласавала звыш 70 працэнтаў выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у галасаванні.

НА ЗДЫМКУ: Аляксандр Лукашэнка дае інтэрв'ю прадстаўнікам СМІ пасля выбараў.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ, БЕЛТА.

Навіны

Тварыце, юныя!

Пачатку новага навучальнага года прысвечаны тыдзень знаёмства з Рэспубліканскім цэнтрам тэхнічнай творчасці навушчыцаў (вул.Макаенка, 12), які завяршаўся святкам "Прывітанняе, цэнтры!"

Больш як сорок гурткоў і секцый складаюць чатыры аддзельныя цэнтры — навукова-тэхнічны, спартыўна-тэхнічны, вытворча-тэхнічны і арганізацыйна-масавыя работы. У ім займаюцца навушчыцамі ў ўзросце ад 6 да 18 гадоў, запіс праводзіцца да 15 верасня.

Для лепшага асямлення з пазашкольнай навучальнай устаноў і яе падраздзяленняў ладзіцца дні адкрытых дзвярэй, а ў мінулыя нядзелю адбылося свята "Прывітанняе, Цэнтры!" на стадыёне "Вікторыя" (побач з паркам Чалоскінаў).

На спартыўна-тэхнічным свяце будучым тэхнікам была прадстаўлена магчымасць выбраць для сябе цікавы і карысны занятак.

Вільям АСТРЫНСКІ.

На кожным уроку

Педгагічны стаж Станіслава Лукашэвіча налічвае 36 гадоў. 25 з іх ён выкладае гісторыю ў Вязьмоўскай сярэдняй школе Асіповіцкага раёна, з'яўляецца пастаянным аўтарам газеты.

Пра што праінфармаваў Станіслава Іосіфавіча ў чарговым тэлефанаванні?

Працу імястоўна ён паве-

дзіўна ў школе прайшоў пад знакам Веды. Іх культ адчуваецца літаральна на кожным кроку, пачынаючы ад агульнашкольнай урачыстай лінейкі, пад'ёму сцяга, спецыяльнага выпуску нацендзетай, уроку, прысвечанага сям'ям айчынных дзяцей, адукацыі, культуры, і заканчваючы звычайнымі, штодзённымі ўрокамі.

Станіслаў Іосіфавіч ад сябе асабіста пажадаў сваім вучням пспехаў у вучобе, выказаў, зыходзячы са свайго жыццёвага і працоўнага вопыту, спадзеў, што яны зразумеюць сутнасць выразу "Веды акрыляюць чалавека".

Да правядзення Тыдня ведаў далучылася і кіраўнітва мясцовага калгаса "Авангард".

Наш кар.

Свята працягваецца

Ушанавалі ветэранаў... Яшчэ няма дзесяці, а ў фазе ўжо збіраюцца ўрачыстыя, пасвятоўнаму апраўданыя настаннікі. А роўна ў дзесяць вялікай зала Добрушскага Дома культуры — запойнае цалкам. Тым, хто крышчачу прыязніўся, даваўся ўладкоўвацца на балконе.

Па даўняй добрай традыцыі, у ДК сабраліся паважаныя педгагі раёна, кіраўнікі мясцовых Саветаў дэпутатаў, працоўных калектываў, базавых арганізацый.

Пасля афіцыйнага прадстаўлення гасцей на сцену выходзяць дзеці, каб павіншаваць настаўнікаў з пачаткам новага навучальнага года. Якімі шырымі, пранікнёнымі былі дзіцячыя словы!

Пачатак нарады прысвечаны тым работнікам сістэмы адукацыі, якія ўсё сваё жыццё аддалі справе навучання і выхавання дзяцей і атрымалі права на заслужаны адпачынак.

Вядучая па чарзе запрашэне на сцену педагогаў-ветэранаў. З хваляваннем, нібы ўпершыню перастаючы парог класа, падмаюцца яны на сцену.

Людміла Ягораўна Кузьміна, дырэктар Краснабудскай базавай школы;

Давыдзюк Ганна Захараўна, настаўніца мовы і літаратуры сярэдняй школы № 3 Добруша;

Крэс Еўдакія Андрэеўна, настаўніца французскай мовы сярэдняй школы № 2 Добруша;

Зайцава Любоў Федараўна, настаўніца хіміі сярэдняй школы № 3 Добруша і іншыя педгагі.

У іх адрас гучаць словы падзякі за шматгадовую плённую і высокародную працу.

Штогод на змену ветэранам педгагічнай працы прыходзяць маладыя спецыялісты. Сёлета іх — 52 чалавек. Прыемна, што большасць з іх — ураджэнцы Добрушскага раёна.

Маладых спецыялістаў віншуюць з пачаткам педгагічнай дзейнасці, даюць наказы і жадаюць пспехаў ветэранам педгагічнай працы.

Святлана КАВАЛЁВА.

Хачу быць афіцэрам

У Ваеннай акадэміі Рэспублікі Беларусь на сёння вучацца 44 курсанты — ураджэнцы старажытнага Нясвіжа, выпускнікі сярэдняй школы № 4.

А шлях у гэтую прэстыжную вышнюю ваенную навучальную ўстанову быў практа-

дзены юнымі нясвіжанамі пяць гадоў таму назад. Дырэктар гарадскога сярэдняй школы № 4 Міхаіл Майаль і тагачаснае камандаванне палка сувязі, які дысплавіруецца ў райцэнтры, стварылі ў навукальнай установе ваенна-патрыятычны клас. Справы заладзіліся. Юнакі, якія прайшлі той клас, казалі сабе "Хачу быць афіцэрам".

З першых дзён з будучымі прафесійнымі вайскоўцамі пачалі займацца высокакваліфікаванымі выкладчыкамі, найперш фізікі і матэматыкі. Выпускнікі класа, які правіла, па гэтых прадметах набываюць ґрунтоўныя веды.

Адразу ж быў усталяваны кантакт з Ваеннай акадэміяй Рэспублікі Беларусь. Кіраўніцтва спецыяльнай вышэйшай навукальнай устаноў, асабліва факультэта сувязі і аўтаматычных сістэм кіравання, уступіліся, што выпускнікі школы — дастойныя кандыдаты ў курсанты.

Сёлета дзесяць вихаванцаў школы апраўду ў вайскоўцаў форму курсанта акадэміі. Па словах намесніка дырэктара школы Алы Казак, блізка да вытрымалі ўступныя экзамены ў акадэмію Юры Статкевіч, Сяргей Цыбульскі, Яраслаў Нігер.

Дарэчы, сённяшнія курсанты-першакурснікі ў свой час абаранялі гонар школы на алімпіадах па фізіцы і матэматыцы, былі прызямі ў вучобе: завоўдываю І, як расказала Аля Мікалаеўна, яны і цяпер па магчымасці сустракаюцца з вучнямі класа, распаўсюджаюць пра ВТУ, вучобу, пра тое, што "ёсць такая прафесія — абараняць Радзіму".

Міхаіл ЛАЎН.

Тыдзень ведаў

Завіталі шаноўныя госці

Пачатак сёлетага навучальнага года ў краіне адзначаюць не толькі адкрыццём новых школ, а і днём ведаў, а дакладней — цэлым тыднем, што пачаўся першага верасня.

Сёлета, як і заўсёды, у кожнай школе тыдзень ведаў імкнуўся зрабіць і святковым, і аўтарскім, хоць Міністэрства адукацыі давала парадны і рэкамендацыйны. Але творчасць у працы педгагічнага калектыву — заўсёды поспех. Былі разнастайныя мерапрыемствы, цікавыя сустрэчы, бацькоўскія сходы, якія аб'ядналі настаўнікаў, вучняў і іх бацькоў у жаданні атрымаць веды, прычым трыпалым.

Гімназія № 12 Мінска — паказчык якасці ведаў. У мінулым навучальным годзе з 94 выпускнікоў 34 атрымалі медалі, прычым усе медалісты паступілі ў ВНУ.

Вернемся ж да тыдня ведаў. У дванадзяці гімназіі ён быў насычаны разнастайнымі сустрэчамі. Мне давялося папрасіць сутнічаць на сустрэчы юрыдычнага класа са старшынёй Канстытуцыйнага суда Рэспублікі Беларусь Г.С.Васілевічам. Постаць вельмі значная ў структуры нашай ўлады. Кожны старшынёй канстытуцыі, напэўна, не раз чуў гэтае прозвішча па радыё, сустракаўся з ім на тэле-

бачанні, чытаў пра яго на старонках перыядычнага друку. А тут была магчымасць убачыць яго на ўласныя вочы. Г.С.Васілевіч трымаў сябе проста, ён стаў перад заварожанай школьнай аўдыторыяй і расказаў пра Канстытуцыйны суд увогуле, пра яго адметнасці ў нашай краіне. Ён загаворыў прысутных у тым, што канстытуцыя Рэспублікі Беларусь адпавядае сусветным стандартам, што асноўнай задачай Канстытуцыйнага суда з'яўляецца правярка на адпаведнасць актаў, законаў, якія прымае ўрад, зместу канстытуцыі. Ураіў той факт, што Гендзель Сцяпанавіч вельмі лёгка валодаў увагай адзінаццацікласнікаў. Напэўна, таму, што ў яго высоўлены не было сухой тэрміналогіі, а гучалі простыя, даступныя, зразумелыя словы. Бучні на працягу гадзіны слухалі свайго госця, але, на жаль, не задалі яму ні аднаго пытання, хоць у вачах падлеткаў іх было шмат (мабыць, не хапіла смеласці). У канцы сустрэчы Г.С.Васілевіч пажадаў будучым выпускнікам пспехаў і выказаў спадзеў, што ў будучым яны стануць дастойнымі грамадзянамі сваёй краіны.

У рамках тыдня ведаў у гімназіі № 12 адбылася сустрэча ўжо дзесяцікласнікаў з дэканам

факультэта кіруючых работнікаў і спецыялістаў пазашкольных устаноў і выхавання Акадэміі паслядипломнай адукацыі Ірынай Іванаўнай Прачаквай. Дэвізам тыдня ведаў у гімназіі сталі наступныя словы: "У XXI стагоддзі — з новай адукацыяй". Ён і стаў тэмай сустрэчы Ірыны Іванаўны са старшынёй класіфікацыі. Кожны пагоўдзіцца з тым, што для XXI стагоддзя неабходны новы чалавек з новымі ведамі. Як сказала І.Прачаква, ён павінен быць чалавекам, здольным вырашаць праблемы. З аднаго боку — гэта доля, а з другога — гонар. Таму чалавек XXI стагоддзя — высокаадукаваны чалавек. Калі госці запыталі аўдыторыю, што значыць годная адукацыя, то, на мой погляд, атрымалі і годны адказ. Ён прагучаў у вуснах адной дзесяцікласніцы: "Годная адукацыя — тая адукацыя, якая ў будучым забяспечыць адпаведна годную і высокааплачваемую працу". Значыць, і патрабаванні да такой адукацыі павінны быць адпаведнымі. Сёння, каб атрымаць якасныя веды, трэба вучыцца ў добрай гімназіі ці займацца з рэпетытарам. Усе гэта каштуе грошай, якіх не ва ўсіх дастаткова, таму адной з галоўных задач школьнай формы з'яўляецца якаснае па-

вышэнне ўзроўню адукацыі ў школах. Гэта разумеюць настаўнікі, вучні і іх бацькі, што пацвердзілася, калі я трапіла на бацькоўскі сход.

Бацькоўскія сходы, што праводзіліся ў гімназіі, былі прысвечаны развіццю школьнай адукацыі да 2005 года. Калі прысутнічала на бацькоўскім сходзе ў 6"Б" класе, то заўважыла сярэд бацькоў разуменне і падтрымку школьнай рэформы. Яны вельмі старанна, каб нічога не прапусціць, запісалі ў свае бланкеты новыя прапановы, патрабаванні, просьбы. Ніхто з іх не выказаў прэтэнзій наконот аплаты падручнікаў ці наконот новых патрабаванняў да школьнай формы. Хутка буду абраны бацькоўскі камітэт класа. На развіццё з вуснаў класнага кіраўніка 6"Б" класа дванадзяцінай гімназіі прагучала просьба аб падтрымцы ў дзесяці жадання вучыцца.

Скончыўся тыдзень ведаў, але пачаўся чарговы год ведаў, які такім жа будзе насычаны сустрэчамі, святамі, а галоўнае — набываннем новых уменняў і навыкаў, якіх так патрэбны, каб потым атрымаць годную прафесію.

Вольга ДУБОЎСКАЯ.

"Добры падручнік — шчасце для цэлага пакалення"

Днямі ў Навукова-метадычным цэнтры вучэбнай кнігі і сродкаў навучання ў рамках выставы "Падручнік да новага навучальнага года" адбылася сустрэча з пісьменнікамі, аўтарамі падручнікаў па літаратурным чытанні для пачатковай школы А.В.Вольскай і А.К.Кляшчкі.

Сустрэча праходзіла непасрэдна ў зале выставы, таму на сцену ўдзельнікі былі адпаведна. Вакол было шмат падручнікаў (новенькіх, каларовых) па матэматыцы, фізіцы, хіміі, біялогіі, літаратуры (беларускай, рускай), мовах і інш., дапаможнікаў для настаўнікаў і вучняў. На асобным стэндзе сталі буквары розных краін свету. І гэта не выпадкова. Першы падручнік у жыцці кожнага дзіцяці — буквар. Буквар — першакрыніца ведаў, менавіта з яго пачынаецца шлях у цікавую краіну, назва якой — веды. І ад таго, які буквар, залежыць далейшае ўспрыняццё ведаў, фарміраванне адпаведных адносін да працы навучання. Таму гаворка была прысвечана буквару і падручнікам па літаратурным чытанні для пачатковай школы.

Першымі слова ўзяў Артур Вітальевіч Вольскі, аўтар "Буслянка" — падручніка па літаратурным чытанні для 1-3 класаў агульнаадукацыйнай школы з беларускай мовай навучання, падручніка "Беларусачка" для першага класа агульнаадукацыйнай школы з рускай мовай навучання, член Саюза пісьменнікаў Беларусі. У сваім выступленні ён адзначыў, што пачынаць было цяжка, не хапіла ведаў па метадцы стварэння падручніка для маленькіх дзяцей. І толькі дзякуючы Ірыне Андрэеўне Гімпель, кіраўніку сектара пачатковага навучання навукова-метадычнага цэнтры вучэбнай кнігі і сродкаў навучання, з'явіўся вопыт у галіне метадцы стварэння падручніка сааўтарам А.В.Вольскага ў стварэнні "Буслянка" і "Беларусачка". "Трэба было сачыць, каб творы ў падручніках былі на дастаткова высокім мастацкім узроўні", — казаў Артур Вітальевіч. І сапраўды, "Буслянка" — выдатковы такім узроўнем творцаў. Яны ўключалі добрыя вершы, аповяданні, казкі як сучасных аўтараў, так і найбольш вядомых класікаў (Я.Коласа, Я.Купалы, У.Дубоўкі, М.Танка і інш.). Вельмі зручным для дзяцей з'яўляецца прыфат. Падручнікам, праўда, не хапае малюнкаў, але яны вельмі якасна зроблены дзякуючы прыватнаму выдавецтву "Асар". Вядома, падзяку за падручнік выказала ўдзельніца сустрэчы, настаўніца пачатковай класаў сярэдняй школы № 190 Мінска Ніна Уладзіміраўна Піскун. "У гэтым навучальным годзе мы пачынаем працаваць па "Буслянку". Гэта добрая, цудоўная падручнік. Напісана падручнік — справа нялёгка, але добры падручнік — выдатная дапамога

настаўніку, ято дарэчы ў прыцы", — сказала Ніна Уладзіміраўна.

Выступленне А.В.Вольскага было творчым, у ім гучалі дзіцячыя вершы, жартоўныя лічылкі. Яму дапамагалі вучні сярэдняй школы № 190, якія чыталі вершы з "Буслянка".

Далейшым выступоўцам стаў Анатоль Канстанцінавіч Кляшчкі — аўтар вучэбна-метадычнага комплексу па навукаў грамадзянскай для падрыхтоўчых класаў агульнаадукацыйнай школы з беларускай і рускай мовамі навучання, падручніка па літаратурным чытанні "Чабарок" для трэцяга класа агульнаадукацыйнай школы з рускай мовай навучання, член Саюза пісьменнікаў Беларусі, Заслужаны дзеят культуры. На выставы былі прадстаўлены буквары для школ з беларускай і рускай мовамі навучання, выпушчаныя ў 2001 годзе выдавецтвам "Народная асвета". У 1999 годзе буквар А.К.Кляшчкі заняў першае месца ў Рэспубліканскім конкурсе па стварэнні нацыянальнага буквара. Рускі варыянт буквара, у адрозненне ад беларускага, вызначыўся больш якаснымі, прыгожымі выкананымі малюнкамі. Акрамя таго, беларускі буквар неабходна дапамоўваць яшчэ і ў метадалагічным плане. Стварыць буквар — справа няпростая. "Думаю, што ўсе адчуваюць, як складана стварыць буквар. Стварыць нейкі тэкст, калі ўсе літары яшчэ не прайдзены, усё роўна што стварыць нейкі рэбзусці шарад. А трэба зрабіць так, каб проста чыталася і пры гэтым прысутнічаў выхавальны момант", — казаў Анатоль Канстанцінавіч. З гэтым ціжка не пагадзіцца, бо ў адным-двух вершаваных радках павінны сплываць і выхаванне, і навука. Таму адбор тэкстаў вельмі жорсткі: "Тэкст, які трапіў у падручнік, чытае настаўнік, ято чытаюць дзеці, прычым неаднаразо-

ва. Трэба, каб ён не надакучаў, да таго ж быў навукавым, высокамастацкім", — працягваў А.К.Кляшчкі. Усё гэта так, але тэкст яшчэ павінен атпавядаць узроўню дзіцяці, каб не страчваць свае вартасці.

З вуснаў А.К.Кляшчкі прагучалі выдатныя словы: "Добры падручнік — шчасце для цэлага пакалення". Гэта сапраўды так, бо, напэўна, кожны з нас разумеў зручнасць падручніка, у якім сабраны ўсе неабходныя інфармацыя, да яшчэ на высокім узроўні,

і калі не трэба звяртацца да іншых крыніц. Нам абавязкова патрэбны нацыянальны буквар, які б адпавядаў патрабаванням сучаснасці. І галоўнае — быў даступным нашым дзецям.

Вольга ДУБОЎСКАЯ.
НА ЗДЫМКАХ: А.В.Вольскі чытае свае вершы; вучаніца першага класа сярэдняй школы № 190 Мінска чытае верш А.В.Вольскага.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Второе образование

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ИНСТИТУТ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ
БЕЛГОСУНИВЕРСИТЕТА

Кафедра экономических наук

объявляет набор на курсы переподготовки

по очно-заочной форме

Специализация "Экономическая политика"

Срок обучения — 1,5 года

Обучение — бесплатное

Диплом — государственного образца

Присваиваемая квалификация — преподаватель

экономических дисциплин

Иногородним предоставляется общежитие

Документы принимаются до 20 декабря 2001 г.

Кафедра экономических наук постоянно проводит повышение квалификации преподавателей учебных заведений всех уровней на курсах "Экономические теории" и "Основы экономической политики" с выдачей свидетельства о повышении квалификации. Возможна сдача квалификационного экзамена на получение высшей категории.

Наш адрес: г.Минск, ул.Московская, 15-212
Тел.: 222-83-03; 219-06-68

Надрукуем у IV квартале на старонках "Настаўніцкай газеты"

У красавіку — маі 2001 г. у рэспубліцы прайшло арганізаванае Рэспубліканскім інстытутам кантролю ведаў цэнтрылізаванае псціраванне выпускнікоў агульнаадукацыйных школ па беларускай і рускай мовах, матэматыцы, фізіцы. Многія з амаль 32000 вучняў, якія прынялі ўдзел у тэспіраванні, заявілі яго вынікі ў якасці адтак выпускных экзаменаў у школах, або ўступных экзаменаў у ВУ, ССНУ, ПТВ.

З мэтай асямлення шырокай грамадскасці з новымі формамі кантролю ведаў, якія праходзяць эксперыментальнае апрабаванне ў Рэспубліцы Беларусь і Расійскай Федэрацыі, у кастрычніку 2001 года "Настаўніцкая газета" плануе апублікаваць у спецыяльным выпуску варыянты тэставых заданняў, якія праганаваліся наспціраваным тэспіраванні 2001 года ў нашай краіне, а таксама варыянты адзінага Дзяржаўнага экзамена па біялогіі, грамадзнаўстве, рускай мове, фізіцы, матэматыцы, хіміі, які праводзіўся ў ПТВ.

Прымаем заяўкі на спецыяльны ад арганізацыі і ўстаноў па адрасе: 220054 г.Мінск, вул.Захарава, 42, рэдакцыя "Настаўніцкай газеты". Кошт аднаго экзэмпляра — 320 рублёў. Даведкі па тэлефоне: 2-36-43-62, 2-36-53-22 (таксама факс).

Нацыянальны даклад “Становішча дзяцей у Рэспубліцы Беларусь у 2000 годзе”

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 102, 103.)

13. Дзеці — сацыяльныя сіроты

Па стану на 01.01.2001г. у Рэспубліцы Беларусь налічвалася 30 100 дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў. З іх 12 594 чал. (41,8%, +0,6% у параўнанні з 1999г.) выходзілі з агульнай колькасці сем'яў, 78 (0,26%) — у прымённых сем'ях, 418 (1,4%, +0,2%) — у дзіцячых дамах сямейнага тыпу і дзіцячых вёсках (гараджах), 1 014 (3,4%, -0,1%) — у дамах дзіцяці, 2 998 (9,9%, +0,2%) — у дзіцячых дамах, 9 210 (30,6%, -1%) — у школах-інтэрнатах, 669 (2,3%, -0,2%) — у дамах-інтэрнатах, 490 (1,6%) — у дзіцячых сацыяльных прытулках. Знаходзіліся на дзяржаўнай апецы і навуковай у прафесійна-вучэбных устаноў — 2 242 (7,4%, -0,3%), сярэдніх спецыяльных навуковых устаноў — 265 (0,9%, -0,4%), вышэйшых навуковых устаноў — 92 (0,3%, -1%). Агульная колькасць дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі, павялічылася на 1 234 у параўнанні з 1999г. і ў 2,7 раз больш, чым у 1990г.

Найбольшыя колькасці сацыяльных сірот у Мінскай (6 076 чал.) і Гомельскай (5 038 чал.) абласцях. Найменшая колькасць дзяцей гэтай катэгорыі ў Брэсцкай (2 593 чал.) і Гродзенскай (3 199 чал.) абласцях.

Па выніках 2000г. вылучана 5 207 дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, што на 162 менш, чым у 1999г., і больш у 3,9 разу ў параўнанні з 1990г. З іх 3 ліку новавылучэнныя сацыяльныя сіроты і дзяцей гэтай катэгорыі, якія засталіся без уладкавання на пачатак 2001г., уладкаваны ў агульнасямейныя і 2 505 дзяцей (45,9%, -0,7% у параўнанні з 1999г.), усяго — 162 (3%, -0,7%), у дзіцячых дамах (вёскі, гараджы) сямейнага тыпу — 53 (1,0%, +0,8%), у дзіцячых інтэрнатных устаноў — 2 176 (39,8%, -0,1%), у прафесійна-вучэбных, сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навуковых устаноў на дзяржаўнае забеспячэнне — 168 (3,1%, +0,2%), 263 (5%, +0,4%) вылучэнныя сацыяльныя сіроты засталіся без уладкавання.

Такім чынам, з 5 207 новавылучэнных і 254 застаўшыся без уладкавання 2 720 уладкаваны ў сям'ю (49,8%, -0,7% у параўнанні з 1999г.), 39,8% (-0,1%) — у дзіцячых інтэрнатных устаноў.

Найбольшы высокі паказчык уладкавання ўстаноўленых сацыяльных сірот у сям'ю — у Гомельскай (58,3%), Брэсцкай (57,2%) абласцях і ў г. Мінску (57,8%). Найбольшы высокі працэнт уладкавання гэтай катэгорыі дзяцей у дзіцячых інтэрнатных устаноў — у Мінскай (48%) і Віцебскай (47,4%) абласцях.

Па выніках 2000г. усяго ўстаноўлена 912 дзяцей, што на 180 дзяцей (24,6%) больш, чым у 1999г. З іх грамадзянскія Рэспубліцы Беларусь усяго ўстаноўлена 492 дзіцяці (—100 дзяцей у параўнанні з 1999г.), замежнікамі грамадзянскіх — 420 дзяцей (+280 дзяцей). З усіх усяго ўстаноўленых дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, 638 дзяцей (70,0%, +185 дзяцей) усяго ўстаноўлена ў дзіцячых інтэрнатных устаноў, 59 дзяцей (6,8%, -45 дзяцей) — з выхадцамі сям'яў.

Найбольшая колькасць дзяцей усяго ўстаноўлена ў г. Мінску (172) і Мінскай вобласці (169 дзяцей). Найменшая колькасць дзяцей усяго ўстаноўлена ў Гродзенскай (59 дзяцей) і Брэсцкай абласцях (97 дзяцей). Найбольшая колькасць дзяцей усяго ўстаноўлена грамадзянскімі Рэспубліцы Беларусь у г. Мінску (88 дзяцей) і Гомельскай вобласці (88 дзяцей). Найбольшая колькасць дзяцей усяго ўстаноўлена замежнікамі грамадзянскіх у г. Мінску (84 дзіцяці) і Мінскай вобласці (82 дзіцяці).

Па выніках 2000г. замежнікамі грамадзянскіх 14 краін усяго ўстаноўлена 420 дзяцей па ўзросце да 18 гадоў. З іх грамадзянскімі Італіі ўстаноўлена 235 дзяцей, ШІПА — 80 дзяцей, Канады і Швецыі — па 26 дзяцей, Ізраіля — 14, Даніі — 12, Ірландыі — 9, ФРГ — 5, Францыі — 4, Бельгіі — 3, Іспаніі — 3, Сан-Марына, Расіі, Узбекістана — па 1 дзіцяці.

У 2000г. 611 дзяцей усяго ўстаноўлена мяшчакі ці абычым.

Па стану на 01.01.2001г. у Беларусі прымавалі 8 427 усяго ўстаноўленых дзяцей, што на 621 дзіця больш, у параўнанні з 1999г.

Па стану на 05.09.2000г. у Рэспубліцы Беларусь функцыянавала 190 дзіцячых інтэрнатных устаноў, у якіх выхоўвалася 13 921 дзіця-сірата і дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў. З іх 168 дзіцячых інтэрнатных устаноў (12 208 дзяцей) знаходзіліся ў сістэме Міністэрства адукацыі, 9 (дама-інтэрнаты, 699 дзяцей) — у сістэме Міністэрства сацыяльнай аховы, 13 дзіцячых устаноў (дама дзіцяці, 1 014 дзяцей) — у сістэме Міністэрства аховы здароўя. Са 168 дзіцячых інтэрнатных устаноў сістэмы Міністэрства адукацыі ў 69 дзіцячых інтэрнатных устаноў для дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, выхоўвалася 10 050 дзяцей-сірот, у тым ліку ў 33 дзіцячых дамах — 2 858 дзяцей-сірот, у 24 агульнадаказальных школах-інтэрнатах — 5 063 дзяцей-сіроты, у 12 спецыяльных школах-інтэрнатах і 817 дзяцей.

У параўнанні з 1999г. у сетцы і канцігенте дзіцячых інтэрнатных устаноў адбыліся істотныя змены. Павялічылася на 4 колькасць дзіцячых дамоў змяшчэння тыпу, на 19 — канцігент у іх. На 2 павялічылася колькасць агульнадаказальных школ-інтэрнатаў для дзяцей-сірот, на 324 вучні — канцігент у іх. На 11 чалавек павялічылася канцігент спецыяльных школ-інтэрнатаў для дзяцей-сірот. Агульная колькасць дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, павялічылася на 342 чалавекі.

На працягу 2000г. у ходзе рэалізацыі падпраграмы “Дзеці-сіроты” прэзідэнцкай праграмы “Дзеці Беларусі” ўмацавана вучэбна-матэрыяльная база дзіцячых інтэрнатных устаноў для дзяцей-сірот. На набыванне кунгитаў, тэхнічнага абсталявання, медыцынскага абсталявання і медыкаменту, камплектаў абсталявання для заняткаў і для аснашчэння вучэбных майстэрняў у абласных і мясцовых божкоў у выдзелена 9 014,3 млн. руб. У інтэрнатных устаноў Віцебскай і Гомельскай абласцей набываю аўтобусы або мікрааўтобусы.

У сярэднім кошт утрымання аднаго выхаванца склаў ад 506 тыс. руб. у год у Віцебскай вобласці і да 1 066 тыс. руб. у год у Гродзенскай вобласці.

14. Дзеці-інваліды і дзеці з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця

Да адной з важнейшых праблем зберажэння жыцця і здароўя дзяцей трэба аднесці хваробы, якія прыводзяць да абмежавання жыццёвых і сацыяльных функцый у дзяцей. Па стану на 01.01.2001г. колькасць дзяцей-інвалідаў па ўзросце да 18 гадоў складала 29 115 (1,2% ад усіх дзяцей краіны). У 2000г. прызнаны інвалідамі 4 145 дзяцей (1999г. — 4 229). Адначасова рост паказчыка першапачатковай інваліднасці на 10 000 дзіцячых насельніцтва ў 2000г. на 2,3% у параўнанні з 1999г.

У структуры прычын першапачатковай інваліднасці на першым месцы знаходзіцца хвароба нервовай сістэмы і органаў чутчывасці (25,5%), на другім — прыроднае ананалізі (22,0%), на трэцім — псіхічныя расстройствы (15,1%), потым ідуць новаўтварэнні (10,1%), хваробы эндыкрыннай сістэмы (6,5%), хваробы косна-м'яшачнай сістэмы (6,5%), траўмы (4,2%), на ўсе астатнія прычыны прыпадае 10,1% дзіцячых інвалідаў.

Палова дзяцей-інвалідаў мае цяжкія і стойкія парушэнні рухальнай, псіхічнай ці самастойнай сферы, у астатніх расстройствы функцый носзяць менш цяжкі характар, у сувязі з чым маюць больш спрыяльныя прэгнозы для ўсталявання іх кампенсатараў і паручэнняў.

Мерапрыемствы ў галіне прафілактыкі інваліднасці ў дзяцей былі накіраваны на выяўленне і ўсталяванне фактараў рызыкі ў перыяд цяжарнасці, забеспячэнне беспечных родаў, актывнае выхаванне гэтах дзяцей у самым раннім узросце, калі рэабілітацыйныя мерапрыемствы найбольш эфектыўныя. Усе дзеці-інваліды маюць патрэбу ў карэкцыйна-рэабілітацыйных мерапрыемствах, медыка-сацыяльнай і псіхалагічна-педагагічнай дапамозе, асаблівым клопце дзяржавы з мэтай іх інтэграцыі ў грамадства.

У 2000г. навуцэнне, выхаванне і рэабілітацыю дзяцей-інвалідаў і дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця ажыццяўлялі 9 спецыялізаваных дамоў-інтэрнатаў сістэмы Міністэрства сацыяльнай аховы (1 770 дзяцей), 39 спецыяльных (кампенсатараў) дзіцячых дашкольных устаноў (3,4 тыс. дзяцей), 10 спецыяльных дзіцячых дамоў (709 дзяцей), 77 спецыяльных школ-інтэрнатаў (12 тыс. дзяцей), 19 спецыяльных школ (3,9 тыс. дзяцей) сістэмы Міністэрства адукацыі. Акрамя таго, карэкцыйна-рэабілітацыйна, псіхалагічна-педагагічная дапамога і адукацыйна-выхавальная паслугі дзецям з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця аказваліся ў 1 054 спецыяльных групках камбінаваных дзіцячых дашкольных устаноў, 489 спецыяльных класах агульнадаказальных школ, 3 030 класах інтэграцыйнага навучнага агульнадаказальных школ, 71 цэнтры карэкцыйна-развіваючага навучнага і рэабілітацыі, 1 146 цэнтры карэкцыйна-педагагічнай дапамогі.

Прафесійную падрыхтоўку дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця атрымлівалі ў 35 прафесійна-тэхнічных навуковых устаноў па 26 прафесій і ў 2 рэгіянальных цэнтрах прафесійнай і сацыяльнай рэабілітацыі дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця на базе Магілёўскага эканамічнага прафесійна-тэхнічнага каледжа і Бабруйскага вышэйшага прафесійнага вучылішча будаўнічага профілю. Сярод навуцэнняў дзяцей навуцэння ПТВ навуцэнца 1 046 чалавек з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця, з іх 568 прыняты на вучобу ў 2000-2001 навуцэнным годзе. Колькасць дзяцей-інвалідаў у параўнанні з 1999-2000 навуцэнным годам павялічылася на 42 чалавекі і складала 342.

У сярэдніх спецыяльных навуковых устаноў атрымлівалі прафесійную падрыхтоўку 587 інвалідаў (+65 у параўнанні з 1999-2000 навуцэнным годам), у вышэйшых навуковых устаноў — 124 інваліды (+24 у параўнанні з 1999-2000 навуцэнным годам).

У 2000г. дадаткова адкрыты 4 спецыяльныя (кампенсатарныя) дзіцячы дашкольныя установы, 1 105 класаў інтэграцыйнага навуцэння, 8 інтэграцыйных груп у дашкольных устаноў камбінаванага тыпу.

У 2000г. сістэма спецыяльнай адукацыі ўвайшла ў другі этап рэфармавання спецыяльнай адукацыі, які павінен забяспечыць навукова-метадычныя і вучэбнае суправаджэнне карэкцыйна-рэабілітацыйнага працэсу як у спецыяльных устаноў адукацыі, так і ў структурах інтэграцыйнага профілю. Вызначаны месцы спецыяльнай пачатковай адукацыі. Выдзелены вучэбна-метадычныя комплексы для рэфармавання папярочнага і 1 — 2 класаў. У 2000г. выдзелены 47 вучэбных дашкольных, 15 адукацыйных праграм, 5 вучэбна-метадычных дашкольных карэкцыйна-рэабілітацыйнага прызначэння. Падрыхтаваны да выдання трэці зборнік навукова-метадычных рэкамендацый “Катэгіорыя дзяцей мае асаблівасці” для бацькоў, якія выхоўваюць дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Выдзелены інфармацыйна-аналітычны бюлетэнь “Асноўныя паказчыкі развіцця сістэмы спецыяльнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь”, дзе ў мапатабе краіны, абласцей, раёнаў, гарадоў адлюстраваны аналітычныя даныя, якія характэрныя для стану адукацыі дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця па ўзросце да 17 гадоў.

Прыцягвалася работа па рэабілітацыі дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця праз алімпійскі рух “Спецыяльны Алімпік”.

Прынята Паставана Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 11.11.2000г. № 1510 “Аб забеспячэнні бесплатнага харчаваннем дзяцей, якія маюць цяжкія псіхічныя парушэнні развіцця і якія навуцэнца ў цэнтрах карэкцыйна-развіваючага навуцэння і рэабілітацыі”. Распрацаваны і зацверджаны паставана Міністэрства адукацыі ад 12.12.2000г. № 58 паказчыкі дакументаў з мэтай вызначэння адукацыйнага асяроддзя і праграмы навуцэння.

У 2000г. развіццям рэгіянальных сістэм спецыяльнай адукацыі. Сетка спецыяльных устаноў і інтэграцыйных структур у Брэсцкай вобласці павялічылася на 2 цэнтры карэкцыйна-развіваючага навуцэння (Пружаны, Столін) і 28 класаў інтэграцыйнага навуцэння. У 5 ПТВ вобласці створаны цэнтры прафесійнай адукацыі дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. На ўмацаванне вучэбна-матэрыяльнай базы спецыяльных школ-інтэрнатаў у рамках падпраграмы “Дзеці-інваліды” прэзідэнцкай праграмы “Дзеці Беларусі” з абласнога бюджэту выдзелена 109 млн. руб.

У Магілёўскай вобласці дадаткова адкрыты 8 цэнтраў карэкцыйна-развіваючага навуцэння і рэабілітацыі. У 2 цэнтрах прафесійнай рэабілітацыі арганізавана работа 18 спецыяльных і 3 інтэграцыйных груп (214 вучняў).

У Гродзенскай вобласці адкрыты 3 цэнтры карэкцыйна-развіваючага навуцэння і рэабілітацыі. На вучэбным дома ахоплены ўсе дзеці-інваліды г. Гродна, якія атрымалі рэкамендацыі гарадскога цэнтру карэкцыйна-развіваючага навуцэння і рэабілітацыі.

У 2000-2001 навуцэнным годзе ў Віцебскай вобласці адкрыты 7 цэнтраў карэкцыйнага навуцэння і рэабілітацыі, у Мінскай — 6 такіх цэнтраў.

У 2000г. у Гомельскай абласці інстытут павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кіруючых работнікаў і спецыялістаў адукацыі адкрыты курсы перападрыхтоўкі па спецыяльнасці “Дэфекталогія”. У летні перыяд у стацыянарных лагерах аздораўлення 499 дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. На фінансаванне падпраграмы “Дзеці-інваліды” абласной праграмы “Дзеці Беларусі” з абласнога бюджэту выдзелена 54,3 млн. руб.

У г. Мінску развіццям супрацоўніцтва з Даніяй, Швецыяй, Польшчай, Украінай, Расіяй, краінамі Балтыі ў галіне навуцэння, выхавання, рэабілітацыі дзяцей-інвалідаў і дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. 12 дзяцей-інвалідаў забеспячаны спецыяльным аўтараксіпартам, 13 — крэсламі-ложкамі, 40 спячых дзяцей — тыфлатэхнічнымі сродакмі.

15. Дзіцячая злачыннасць

У 2000г. непэнаўтлетнімі і пры іх удзеле здзейснена 9 028 крымінальных-крывых дзеянняў (1999г. — 9 344, -3,4%), удзельная вага якіх склаў 9,4% (1999г. — 10,8%). Найбольшая колькасць крымінальна-крывых дзеянняў здзейснена ў Мінскай (1 810) вобласці і г. Мінску (1 434), найменшая — у Брэсцкай (816) і Гродзенскай (876) абласцях.

У структуры злачыннасці непэнаўтлетных пераважаюць злачынствы крывавыя накіраваныя — 6262, ці 70%. Не дапушчаны рост злачынстваў (—12,1%), крадзяжоў (—7,3%) і хуліганскіх праў (—5,6%). Разам з тым павялічылася колькасць злачынстваў і замахаў на злачынствы на тэрыторыі Віцебскай (у 2 разы), Гомельскай (+15,4%) і Мінскай (+13,3%) абласцей. Адначасна рост грабляжоў у Віцебскай вобласці (+34,3%), рабыных напаўдэнкаў у Магілёўскай (+54,5%), Гродзенскай (+43,8%) і Мінскай (+41,4%) абласцях.

38 129 да 7 769 (—44%) зменшылася колькасць асоб, якія прымаюць удзел у злачынсцях злачынстваў, а іх удзельная вага склаў 11,4% (1999г. — 11,9%, -0,5%).

Разам з тым у Брэсцкай вобласці адзначаны рост удзельнага злачынстваў сярод школьнікаў (+6,1%) і навуцэнцаў прафесійна-тэхнічных вучылішчаў (+14%). Найбольшы рост удзельнага злачынстваў сярод прыроўных падлеткаў адзначаны ў Гродзенскай вобласці (1999г. — 58, 2000г. — 68, +17,2%). У 2000г. упершыню за апошнія чатыры гады адзначана зніжэнне удзельнага злачынстваў сярод непэнаўтлетных, якія не працуюць і не вучацца. У 2000г. 1 954 падлеткі (1999г. — 2 249, -13,1%), ці 25% асоб гэтай катэгорыі, здзейснілі крымінальныя-крывыя дзеянні. Рост удзельнага злачынстваў сярод гэтай катэгорыі непэнаўтлетных адзначаны толькі ў Брэсцкай вобласці (+7,3%).

На 2,3% (1999г. — 1 897, 2000г. — 1 854) знізілася колькасць падлеткаў, якія здзейснілі злачынствы ў нешматлікім стане. Рост колькасці непэнаўтлетных, якія здзейснілі злачынствы ў нешматлікім стане, зарэгістраваны на тэрыторыі Мінскай (+13,7%) і Магілёўскай (+5,3%) абласцей. Пры правядзенні мерапрыемстваў па папярэджанні п'янства за мінулы год выяўлены больш 27 тыс. падлеткаў, якія ўжывалі спіртныя напіткі, устаноўлены больш 9 тыс. дарослых асоб, якія п'яныя ў іх ісповядні. Прынятыя да адказнасці 3,2 тыс. работнікаў гандлю за продаж спіртных напояў падлеткам.

На непэнаўтлетных, якія злужывалі алкаголем, прымаюцца меры грамадзянска-прававага характару: 588 асоб данай катэгорыі часткова абмежаваны ў правах самастойнага распаўсюджвання заробатнай платы і спіндэляў, 246 падлеткаў, якія сістэматычна злужывалі правапарушэнні, накіраваны ў спецыяльныя навуцэнныя установы.

За рэзультатамі адміністрацыйных правапарушэнняў у органы ўнутраных спраў у 2000г. было даставлена больш 40 тыс. непэнаўтлетных, у тым ліку 17 304 (42%) вучняў агульнадаказальных школ і 8 014 (19%) навуцэнцаў прафесійна-тэхнічных вучылішчаў.

Асабліва ўвага органаў ўнутраных спраў удзялялася работе з непэнаўтлетнымі, якія мелі судзімасць. На прафілактычным уліку ў аддзяленнях ўнутраных спраў знаходзіліся больш 3 тыс. падлеткаў, асуджаных да неў пакарання, якія не звязаны з пазбавленнем волі.

Па стану на 01.01.2001г. на прафілактычным уліку ў органах ўнутраных спраў знаходзіліся больш 17 тыс. непэнаўтлетных правапарушальнікаў.

16. Дзеці — ахвяры злачынстваў, жорсткасці і насілля. Праблемы гібелі дзяцей

У 2000г. заставалася вострай праблема дзяцей, якія сталі ахвярамі злачынстваў, жорсткасці, насілля, безгатаўнасці, гібелі ў выніку пажараў, утапленняў, дарожна-транспартных здарэнняў.

За мінулы год у выніку здзяйснення злачынстваў рознай ступені цяжкасці падарвалі 3 365 непэнаўтлетных, з іх загінулі 29 (1999г. — 33), аднаму (1999г. — 1) нанесена цяжкая цілеснае шкода.

Па прычыне пажараў загінулі 66 (1999г. — 64), з іх 52 дзіцяці па ўзросце да 6 гадоў. 26 дзяцей атрымалі апекі і траўмы рознай ступені цяжкасці. Асноўная прычына гібель — свавольства з агнём дзяцей, якія пакінулі без нагляду бацькоў. Пры невыкананні правіл беспечных паводін на вядзе пагнуты 49 дзяцей.

У 2000г. у прыёмна-размеркавальніцы для непэнаўтлетных было змяшчана 2 170 дзяцей і падлеткаў. З агульнай колькасці даставленых — 1 465 складзены школьнікі, 298 — не прымавалі і не вучыліся, 434 — па прычыне безгатаўнасці. 135 дзяцей і падлеткаў даставлены з іншых дзяржаў. Пераважае большасць падлеткаў (49%) даставленых у прыёмна-размеркавальніцы за самавольнае знікненні з сям'яў, у якіх злужывалі алкаголем, працягвалі жорсткасці і насілле ў адносінах да дзяцей.

У 2000г. у краіне адбылося 790 (1999г. — 834, —5%) дарожна-транспартных здарэнняў, у якіх пацярпелі дзеці. З іх 79 (1999г. — 81, —3%) дзеці загінулі, 739 (1999г. — 815, —9%) паранены.

Аналіз дарожна-транспартных здарэнняў з удзелам дзяцей паказвае, што па іх віне адбываецца практычна палова (49%) здарэнняў, у якіх гінуць 39% і атрымліваюць раненні 50% ад агульнай колькасці адвадзена загінутых і параненых дзяцей. За чэрвень — жнівень 2000г. у дарожна-транспартных здарэннях загінулі 48 дзяцей, а з улікам мая і верасня — 67% ад агульнай колькасці загінутых. 33% дзяцей загінулі ў перадавыя машыны і выхадцы іх. Сярод дзяцей, удзельнічаў дарожна-транспартных здарэнняў, 80% — пешаходны, 16% — вельсіпедысты.

Па даных Міністэра, у 2000г. ад сутыкненняў загінулі 26 дзяцей па ўзросце 10 — 14 гадоў і 100 чалавек па ўзросце 15 — 19 гадоў.

17. Дзеці-бежанцы

Па стану на 01.01.2001г. у краіне ў сям'ях, якія прынялі бежанцаў, пражывае 184 дзіцяці. Акрамя таго, на разлітку знаходзіцца справа замежных грамадзян, у сям'ях якіх пражывае 20 дзяцей.

Найбольшая колькасць дзяцей-бежанцаў — з Афганістана (156 чалавек), далей ідуць Грузія — 12 дзяцей, Азербайджан — 7 дзяцей, Тагдыкістан — 5 дзяцей, Іран — 3 дзіцяці, Эфіопія — 1 дзіця.

Заканадаўствам Рэспублікі Беларусь прадстаўлены практычна ўсе асаблівасці эканамічнага права, якімі карыстаюцца грамадзяне Рэспублікі Беларусь, уключаючы права на адукацыю і ахову здароўя, асобам, прызнаным бежанцамі, і іх дзецям.

Асноўнымі напрамкамі палітыкі інтэграцыі бежанцаў у Рэспубліцы Беларусь з'яўляюцца:

- стварэнне роўных магчымасцей для бежанцаў, незалежна ад іх этнічнага і культурнага паходжання;
- забеспячэнне роўных магчымасцей для мужчын і жанчын;
- выкараненне ксенафобіі і расізму;
- забеспячэнне базальнай сацыялізацыі для дзяцей-бежанцаў.

Органамі міграцый сумесна з міжнароднымі і нязалежнымі арганізацыямі правядзена работа, якая накіравана на паспяховую адаптацыю і інтэграцыю мігрантаў і бежанцаў, у тым ліку дзяцей-бежанцаў.

18. Дзеці і навакольнае асяроддзе. Экалагічная адукацыя і выхаванне

У 2000г. ажыццяўлены практычныя меры дзяржавы па аздараўленні навакольнага асяроддзя і далейшым развіццям экалагічнай адукацыі і выхавання. Галоўнай мэтай экалагічнай палітыкі ў краіне з'яўляецца забеспячэнне экалагічна беспечных умоў для пражывання людзей, у тым ліку і дзяцей, рэцэпцыйнае выкарыстанне і ахова прыродных рэсурсаў, выпрацоўка правяных і эканамічных асноў аховы навакольнага асяроддзя ў ітаросах цяперашніх і будучых пакаленняў.

Па стану на 01.01.2001г. у сістэме Міністэрства адукацыі працавалі 27 экалагічных, юніа-біялагічных цэнтраў. Колькасць юніа-біялагічных груповак у іх павялічылася на 41 адзіну і склаў 2 232 групкі (+7) у параўнанні з 1999г.), колькасць удзельнікаў у іх склаў 27,6 тыс. чалавек.

Фарміраванне экалагічнай культуры дзяцей, усяго насельніцтва ў 2000г. працягвалася выступаць як стратэгічная задача ўсіх форм навуцэння і выхавання.

У 2000г. у Брэсцкай вобласці працавалі 66 школьных ляснішчаў (1,4 тыс. дзяцей), 246 экалагічных атрадаў (3,2 тыс. дзяцей), 43

Падручнікі

Дармак да «Настаўніцкай газеты»

9
выпуск

Навукова-метадычны цэнтр вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Нацыянальныя падручнікі,
вучэбныя і вучэбна-метадычныя дапаможнікі
для рэфармуемай агульнаадукацыйнай школы
з беларускай і рускай мовамі навучання

3 клас

ПАВАЖАННЯ ЧЫТАЧЫ!

У гэтым нумары «Настаўніцкай газеты» мы прэзентуем нацыянальныя падручнікі, вучэбныя і метадычныя дапаможнікі для рэфармуемай агульнаадукацыйнай школы навучання, якія будуць выкарыстоўвацца ў 3 класе пачатковай школы. З вашай дапамогай яны прыйдуць да вучэбна-метадычнага комплексу для 3-га класа. Ён змяшчае цікавыя, зямальныя практыкаванні па ўсім раздзеле праграмы, якія садзейнічаюць выпрацоўцы навыкаў вучэбнай дзейнасці.

У вучэбна-метадычным дапаможніку для настаўнікаў «Беларуская мова ў 3-м класе» раскрыты мэты, змест і метадычныя асаблівасці навучання роднай мове ў 3 класе, даюцца парадкі, як праводзіць падручнікам, паказваюцца, для чаго ў падручніку змешчаны тэмы і іншыя практыкаванні, якіх выкарыстоўваць пры арганізацыі працы над правіламі і заданнямі.

«Зборнік дыктантаў па беларускай мове» аўтара І. А. Гімпеля складаецца з такіх разлікаў, каб настаўнік пачатковых класаў мог выкарыстаць яго пры правядзенні правяральных і выніковых кантрольных работ. Усе дыктанты прадстаўлены ў выглядзе звязных, сюжэтных і кампазіцыйна закончаных тэкстаў.

У сувязі з тым, што тэкставы матэрыял дыктантаў розны па аб'ёму і ступені складанасці, настаўнік па сваім меркаванні можа выкарыстоўваць яго цалкам або часткова. Больш складаныя тэксты пазначаны зоркачкай.

Беларуская мова: Падручнік для 3-га кл. агульнаадукац. шк. з бел. мовай навучання / І. І. Паўлюшкі. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 271 с.: іл.

Беларуская мова ў 3-м класе: Вучэб.-метад. дапам. для настаўнікаў / І. І. Паўлюшкі. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 80 с.

Сшытак па беларускай мове: Вучэб. дапам. для 3-га кл. агульнаадукац. шк. з бел. мовай навучання / І. І. Паўлюшкі. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 128 с.: іл.

Беларуская мова: Падручнік для 3-га кл. агульнаадукац. шк. з рус. мовай навучання / Т. М. Вальнец, І. Э. Ратнікова, І. С. Ройда, П. П. Шуба; маст. Р. М. Долбік, М. Р. Казлоў, С. Л. Рыжыкава і інш. — Мн.: ТАА «Аракул», 2000. — 224 с.: іл.

Слоўнік беларускай мовы: Дапам. для вучняў пачатк. кл. агульнаадукац. шк. / Т. М. Вальнец, І. Э. Ратнікова, І. С. Ройда, П. П. Шуба; пад ред. А. В. Спрычанна — Мн.: БелЭн, 2001. — 232 с.: іл.

Зборнік дыктантаў па беларускай мове для пачатковых класаў / Аўт.-склад. І. А. Гімпель. — Мн.: ТАА «Юніпресс», 2001. — 144 с.

Падручнік «Беларуская мова» для 3-га класа школ з рускай мовай навучання аўтараў Т. М. Вальнеца і І. Э. Ратнікова перапрацаваны з улікам патрабаванняў абавязковага мінімуму зместу канцэпцыі моўнай адукацыі, адпавядае аўтарскай праграме, узроўню вучняў.

Лінгвістычны і метадычны ўдасканалены шэраг тэм падручніка, павялічана колькасць заданняў на адпрацоўку арфаграфічных навыкаў, развіццё вуснай і пісьмовай звязнай мовы дзяцей.

«Слоўнік беларускай мовы» аўтараў Т. М. Вальнеца і І. Э. Ратнікова ўключае ў комплекс навучальных сродкаў па курсу беларускай мовы для пачатковай школы. Ён адрасаваны вучням 1—3 класаў і складаецца з пяці частак, кожная з якіх уключае асобны тып слоўніка і мае адпаведную назву: арфаграфічны («Правільна вымаўляй»), арфаграфічны («Правільна пішы»), тлумачальны («Правільна разумей сэнс слоў»), перакладны («Правільна перакладай»), тэрміналагічны («Беларускія гарады», «Беларускія імёны»).

Пры арганізацыі працы па «Слоўніку» малодшыя школьнікі знаёмяцца не толькі з рознымі відамі лінгвістычных слоўнікаў, выпрацоўваюць навыкі карыстання імі, а і ўзабагацаюць, развіваюць мову.

Падручнік па літаратурнаму чытанню «Чабарок» аўтара А. К. Клышкі для 3-га класа школ з рускай мовай навучання перапрацаваны з улікам патрабаванняў абавязковага мінімуму зместу канцэпцыі моўнай адукацыі, адпавядае аўтарскай праграме, узроўню вучняў.

Арыгінальныя мастацкія творы падаюцца без скарачэнняў. Работа над тэкстам, удумлівае чытанне спалучаюцца з эмацыянальным успрыманнем.

У аснове метадыкі пакладзены прынцыпы індывідуалізацыі літаратурнай адукацыі шляхам выяўлення чытацкай рэакцыі кожнага вучня на вершаваны ці прасаваны твор.

Падручнік таксама прапануе сістэму пытанняў рознага тыпу і ўзроўню, якая дапамагае вучню праз самастойную аналітычную творчую працу зразумець мастацкую спецасаблівасць твораў.

Руская мова. Літаратурнае чытанне

Падручнік «Радуга» аўтараў В. С. Варпавай, Т. С. Куцанавой адпавядае аўтарскай праграме па літаратурнаму чытанню. Навізна падручніка заключаецца ў новым падыходзе да адбору і структуравання вучэбнага матэрыялу, стварэння метадычнага апарата. «Радуга» аформлена і пабудавана так, што ўваход дзяцей у свет літаратуры становіцца хоць і непрыстым, але творчым заняткам.

Прадуманая сістэма пытанняў і заданняў дазваляе не толькі правярць разуменне тэкстаў, але і арганізаваць працу над імі.

Кожны раздзел суправаджаецца вуснымі і пісьмовымі заданнямі, па якіх можна правярць веды і навыкі вучняў.

Вучэбны дапаможнік «Літаратурнае чытанне. Хрестоматія» аўтараў-складальнікаў І. А. Гімпеля, Л. Ф. Кузняцовай змяшчае наступныя раздзелы: «Быліны», «Сказкі рускіх пісателёў», «Сціхі рускіх поэтов», «Сціхі беларускіх поэтов», «Рассказы рускіх пісателёў», «Сказкі замежных пісателёў». Кожны раздзел уключае ў сябе творы пэўнага жанру, які належыць яму рускіх, беларускіх і замежных пісателёў. Таксама матэрыял накіраваны на выхаванне ў вучня высокіх маральных якасцей, развівае яго эмацыянальную сферу, творчыя здольнасці. Ён удала дапаўняе падручнік «Радуга».

Радуга: Учеб. по лит. чт. для 3-го кл. общеобразов. шк. с рус. яз. обучения / В. С. Воронцова, Т. С. Куцанова. — Мн.: ООО «Асар», 2000. — 336 с.: ил.

Литературное чтение. Хрестоматия. Учебное пособие для 3-го кл. общеобразов. шк. с рус. яз. обучения / Авт.-сост. И. А. Гимпель, Л. Ф. Кузнецова. 2-е дооб. изд. — Мн.: ООО «Асар», 2001. — 304 с.: ил.

Проталинка: Учебник по лит. чт. для 3 кл. общеобраз. школы с бел. яз. обучения / И. М. Стремко. — Мн.: «Беллітфонд», 2000. — 184 с.: ил.

Падручнік «Проталинка» для 3-га класа агульнаадукацыйнай рэфармуемай школы аўтара І. М. Стремко базіруецца на нацыянальнай канцэпцыі літаратурнай адукацыі школьнікаў, адпавядае праграмным патрабаванням і дзяржаўнаму стандарту па літаратурнаму чытанню.

Матэрыял падручніка скампанаваны па шасці раздзелах.

Пры адборы мастацкіх твораў аўтар улічвае перш за ўсё ідэяна-мастацкія вартасці іх, эстэтычную каштоўнасць і даступнасць.

У падручнік увайшлі творы пісьменнікаў класікаў рускай, сучаснай і замежнай літаратуры.

Заданні носяць развіццёвы характар, патрабуюць разважання, ўзабагажаюць вучня ведамі, пашыраюць слоўніковы запас, большасць з іх разлічана на дыферэнцыраваную працу.

Значная ўвага ўдзяляецца рабоце са словам, яго значэннем.

У канцы кожнай тэмы прапануюцца рэпрадукцыі карцін.

Матэматыка

Падручнік «Матэматыка» аўтараў Т. М. Чабатарэўскай і іншых змяшчае наступныя раздзелы: «Лікі ад 0 да 1000», «Нумарацыя многазначных лікаў», «Складанне і адніманне», «Множанне і дзяленне», «Практыкаванні на замацаванне арыфметычных дзеянняў», «Паўтарэнне».

Пытанні, звязаныя з велічынямі, геаметрычным і алгебраічным матэрыялам, размеркаваны па ўсім падручніку.

Практыкаванні лагічнага характару, заданні на творчае мысленне, самастойнае адкрыццё ведаў размешчаны ў падручніку раўнамерна і адзначаны зоркачкай.

Матэматыка: Падруч. для 3-га кл. агульнаадукац. шк. з бел. мовай навучання / Т. М. Чабатарэўская, А. Т. Катасонава, У. Л. Дрозд і інш. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 333 с.: ил.

Математика: Учеб. для 3-го кл. общеобразов. шк. с рус. яз. обучения / Т. М. Чеботаревская, А. Т. Катасонава, В. Л. Дрозд и др. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 335 с.: ил.

Тетрадь для самостоятельных проверочных работ по математике: Учеб. пособие для 3-го кл. общеобразов. шк. с рус. яз. обучения / В. Л. Дрозд, М. А. Урбан, А. Н. Ширяков. — Мн.: Юнипресс, 2000. — 96 с.: ил.

Матэматыка ў трэцім класе: Вучэб.-метад. дапам. для настаўнікаў / Т. М. Чабатарэўская, В. У. Нікалаева. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 255 с.

Математика в третьем классе: Учеб.-метод. пособие для учителей / Т. М. Чеботаревская, В. В. Николаева; пер. с бел. яз. Г. С. Сенокосовой. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 255 с.

Дидактический материал по математике: 3 кл./Авт.-сост. Т. М. Чеботаревская, В. В. Николаева. — Мн.: Юнипресс, 2000. — 176 с.

Матэматыка: Падруч. для 3-га кл. агульнаадукац. шк. з бел. мовай навучання / Т. М. Чабатарэўская, А. Т. Катасонава, У. Л. Дрозд і інш. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 333 с.: ил.

Математика: Учеб. для 3-го кл. общеобразов. шк. с рус. яз. обучения / Т. М. Чеботаревская, А. Т. Катасонава, В. Л. Дрозд и др. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 335 с.: ил.

Тетрадь для самостоятельных проверочных работ по математике: Учеб. пособие для 3-го кл. общеобразов. шк. с рус. яз. обучения / В. Л. Дрозд, М. А. Урбан, А. Н. Ширяков. — Мн.: Юнипресс, 2000. — 96 с.: ил.

Матэматыка ў трэцім класе: Вучэб.-метад. дапам. для настаўнікаў / Т. М. Чабатарэўская, В. У. Нікалаева. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 255 с.

Математика в третьем классе: Учеб.-метод. пособие для учителей / Т. М. Чеботаревская, В. В. Николаева; пер. с бел. яз. Г. С. Сенокосовой. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 255 с.

Дидактический материал по математике: 3 кл./Авт.-сост. Т. М. Чеботаревская, В. В. Николаева. — Мн.: Юнипресс, 2000. — 176 с.

Русская мова

Падручнік «Русский язык» для 3-го класа школ з рускай мовай навучання аўтараў А. С. Грабчыкавай і інш. пабудаваны на камунікатывнай аснове. Змест і метадычны апарат накіраваны на ўзабагацае развіццё вучняў: іх мовы, мыслення, уяўлення, эстэтычнае і маральнае выхаванне.

У ім узмоцнена арфаграфічная накіраванасць. Праведзена скразная лінія ад правалісу ненаціскных галосных у корані да напісання канчаткаў з апорай на вядучы прынцып рускай арфаграфіі. Рознабаковыя заданні і пытанні, а таксама практычныя работы дапамогуць найбольш свядома засвоіць вучэбны матэрыял.

Плануемы да выдання вучэбны дапаможнік «Тетрадь» з'яўляецца неабходным дадаткам да падручніка і змяшчае разнастайныя практыкаванні, накіраваныя на адпрацоўку арфаграфічных навыкаў і замацавання ведаў па граматыцы. Акрамя таго, «Тетрадь» утрымлівае вялікую колькасць зямальных заданняў і лінгвістычных гульняў. Практыкаванні вучэбнага дапаможніка настаўнік можа выкарыстоўваць на розных этапах урока, а таксама для індывідуальнай работы або хатніх заданняў.

Вучэбна-метадычны дапаможнік «Обучение русскому языку» гэтых жа аўтараў уключае распрацоўкі ўрокаў па вучэбна-метадычнаму комплексу «Русский язык» для 3-га класа. У ім настаўнік знайдзе асноўныя тэарэтычныя звесткі па рускай мове і метадыцы яе выкладання, а таксама лінгва-метадычныя каментарыі да канкрэтных тэм, урокаў і практыкаванняў.

«Дидактический материал» аўтара А. С. Грабчыкавай з'яўляецца часткай вучэбна-метадычнага комплексу па рускай мове для 3-га класа.

Мэта дапаможніка — забяспечыць настаўніка і вучняў дадатковымі практыкаваннямі, даць магчымасць вар'іраваць працу на ўроках з улікам канкрэтных умоў, магчымасцей і пастаўленых задач. Выкарыстанне дадатковага матэрыялу дапаможа ажыццявіць рознаўзроўневы падыход у навучанні мове, арганізаваць самастойную работу вучняў.

Практыкаванні зборніка накіраваны на фарміраванне арфаграфічных навыкаў, удасканаленне розных аспектаў моўных уменняў, развіццё звязнай мовы вучняў.

Русский язык: Учеб. для 3-го кл. общеобразов. шк. с рус. яз. обучения / Е. С. Грабчикова, Н. Н. Максимук. — Мн.: «Асар», 2000. — 336 с.: ил.

Обучение русскому языку в 3-м классе: Учеб.-метод. пособие к учеб. «Русский язык» для 3-го кл. шк. с рус. яз. обучения / Е. С. Грабчикова, Н. Н. Максимук. — Мн.: ООО «Асар», 2000. — 128 с.

Дидактический материал по русскому языку. 3 кл.: Пособие для педагогов / Авт.-сост. Е. С. Грабчикова. — Мн.: Юнипресс, 2001. — 192 с. — (Пособие для педагогов и родителей.)

Русский язык: Учеб. для 3-го кл. общеобразов. шк. с бел. яз. обучения / Я. И. Вильтовская, Т. Н. Вольнец, И. Э. Ратникова. — Мн.: Оракул 2000. — 271 с.: ил.

Сборник изложений по русскому языку для начальных классов / Авт.-сост. И. А. Гимпель, Н. И. Минкевич. — Мн.: Юнипресс, 2001. — 272 с.

Падручнік «Русский язык» для школ з беларускай мовай навучання аўтараў Я. І. Вільтоўскай і іншых, напісаны ў адпаведнасці з аўтарскай праграмай, вызначаюцца выразнай структурай. Раздзелы добра прадуманы, насычаны рознымі відамі работ, цікавымі заданнямі, якіх дапамагае настаўніку пераключыць увагу вучняў, папярэджаць ператамленне, падтрымліваць інтарс на працягу ўсяго ўрока. Аб'ём інфармацыі, спосабы яе падачы, прыёмы і метады навучання пададзены з улікам узросту вучняў. Змест практычнага матэрыялу накіраваны на фарміраванне трывалых арфаграфічных і пунктуацыйных навыкаў.

Метадычны апарат уключае сістэму заданняў, якая дазваляе ўзабагаца аналізаваць вучэбны лексічны і граматычны катэгорыі ў іх арганічнай узаемазвязі.

Дапаможнік для настаўнікаў «Сборник изложений по русскому языку для начальных классов» аўтараў-складальнікаў І. А. Гімпеля, Н. І. Мінкевіч можна выкарыстоўваць пры правядзенні навучальных перакладаў па рускай мове з вучнямі 1—3 класаў 12-гадовай агульнаадукацыйнай школы з беларускай і рускай мовамі навучання.

Падабраныя тэксты садзейнічаюць развіццю мовы і мыслення вучняў, пашырэнню іх кругагляду. Матэрыялам зборніка з'яўляюцца ўрывкі з твораў класікаў рускай літаратуры, сучасных дзяцных пісьменнікаў, а таксама тэксты, складзеныя аўтарамі. Увесь матэрыял размеркаваны ў парадак нарастаючай цяжкасці. Некаторыя тэксты пазначаны зоркачкай. Яны разлічаны для работы з найбольш падрыхтаванымі вучнямі.

Беларуская мова. Літаратурнае чытанне

Падручнік «Буслянка» для 3-га класа агульнаадукацыйнай 12-гадовай школы з беларускай мовай навучання аўтараў А. В. Вольскага, І. А. Гімпеля пабудаваны на прынцыпова новай аснове. Ён уключае наступныя раздзелы: «Краіна мая, радасць мая, песня мая маладая», «Разуму ў народа вучымся заўсёды», «Дзе карані твае, адкуль твой род пачаўся...», «Мы ўсе старацца будзем дзеля карысці людзям», «Школьны ранец можа быць і цяжкі, і лёгкі...», «Кажуць, у дарозе восень залатая...», «Мяккі снег лятае пухам, і канца яму няма...», «Вясна прыйшла, каб святкам стаць...», «Слова травам, слова кветкам, слова летнім яркім дням...».

У ім прасачваецца паслядоўнае, сістэматычнае звяртанне да вучэння вуснай народнай творчасці, твораў беларускіх, рускіх і замежных пісьменнікаў. Любы мастацкі твор вучэбнага аўтара, як эстэтычнае ператварэнне рэальнасці.

Кожная тэма заканчваецца зямальным матэрыялам, уведзеныя малюны па развіццё звязнай мовы вучняў, творы для дадатковага чытання.

Метадычны апарат падручніка падкажа настаўніку, як лепш арганізаваць працу з класам, самастойную работу з вучнямі.

У канцы падручніка змешчаны слоўнік літаратурнаўчэбных тэрмінаў.

Буслянка: Падруч. для літаратурнаму чытанню для 3-га кл. агульнаадукац. шк. з бел. мовай навучання / А. В. Вольскі, І. А. Гімпель. — Мн.: «Асар», 2000. — 336 с.: ил.

Чабарок: Падруч. па літ. чытанню для 3-га кл. агульнаадукац. шк. з рус. мовай навучання / А. Клышка. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 279 с.

Падручнік «Чабарок» для 3-га класа школ з рускай мовай навучання перапрацаваны з улікам патрабаванняў абавязковага мінімуму зместу канцэпцыі моўнай адукацыі, адпавядае аўтарскай праграме, узроўню вучняў.

Арыгінальныя мастацкія творы падаюцца без скарачэнняў. Работа над тэкстам, удумлівае чытанне спалучаюцца з эмацыянальным успрыманнем.

У аснове метадыкі пакладзены прынцыпы індывідуалізацыі літаратурнай адукацыі шляхам выяўлення чытацкай рэакцыі кожнага вучня на вершаваны ці прасаваны твор.

Падручнік таксама прапануе сістэму пытанняў рознага тыпу і ўзроўню, якая дапамагае вучню праз самастойную аналітычную творчую працу зразумець мастацкую спецасаблівасць твораў.

Вывуленчае мастацтва. Тэхналогія

Вучэбны дапаможнік «Вывуленчае мастацтва» аўтара Л. В. Сяргеек знаёміць вучняў з асноўнымі відамі мастацтва, прапануе заданні, якія дапамогуць удасканаліць навыкі практычнай работы.

Вучэбны дапаможнік мае дэдачны матэрыял і парадкі, якія будуць садзейнічаць развіццю мастацкіх здольнасцей вучняў пры вырашэнні задач рознага ўзроўню складанасці.

Вывуленчае мастацтва: Вучэб. дапам. па выяўл. мастацтве для 3 кл. агульнаадукац. шк. з бел. і рус. мовамі навучання / Л. В. Сяргеека. — Мн.: Беларусь, 1998. — 142 с.: ил.

Дзівосныя самаробкі: Вучэб. дапам. па курсу «Тэхналогія» для 3-га кл. агульнаадукац. шк. з бел. і рус. мовамі навучання / В. П. Ласоўская. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 72 с.: ил.

Падручнік «Дзівосныя самаробкі» аўтара В. П. Ласоўскай прызначаны для правядзення ўрокаў раздзела «Тэхналогія апрацоўкі матэрыялаў» па курсу «Тэхналогія» ў 3 класе.

Асновы дапаможніка з'яўляюцца яркі, эстэтычна аформлены ілюстрацыйны матэрыял, які распрацаваны на базе схем, чарцяжоў, лякаў і г.д.

Ён будзе садзейнічаць выпрацоўцы практычных уменняў па рабоце з паперай, кардонам, тэкстыльным і прыродным матэрыялам, развіццю ў дзяцей творчай фантазіі.

У канцы дапаможніка аўтар дае метадычныя парадкі па выкананні заданняў. Большая частка заданняў звязана з прыкладным мастацтвам. Вучням прапануецца сканструяваць розныя прадметы, рэчы для свайго дома, школы.

Чалавек і свет

Інтэграваны курс «Чалавек і свет» аўтараў В. Л. Белай і інш. уключае два блокі: «Прырода і чалавек», «Чалавек і яго здароўе». У даступнай для вучняў форме даюцца не толькі першапачатковыя геаграфічныя звесткі, а і звесткі аб будове арганізма чалавека, аб карысных і шкодных звычках. Асабліва ўвага ўдзяляецца пытанню фарміравання гігіенічных навыкаў і навыкаў здароўя, ладу жыцця, правільнага супрацьпалажарнай бяспекі, дарожнага руху.

Яркія, каларысныя ілюстрацыі складаюць арганічнае візуальнае суправаджэнне тэксту, падключаючы да засваення матэрыялу зрокавую памяць вучняў.

Чалавек і свет: Падруч. для 3-га кл. агульнаадукац. шк. з бел. мовай навучання / В. Л. Белая, Л. І. Дурэйка, Г. Д. Лосева. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 207 с.: ил.

Человек и мир: Учеб. для 3-го кл. общеобразов. шк. с рус. яз. обучения / В. Л. Белая, Л. И. Дурейко, Г. Д. Лосева. — Мн.: Нар. асвета, 2000. — 207 с.: ил.

Метадысты сектара пачатковага навучання Навукова-метадычнага цэнтру вучэбнай кнігі і сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь